

Realizačný projekt – Vytvorenie zberných miest plastového odpadu, tzv. CoSpots v Nigérii

Po úspešnej realizácii Štúdie uskutočniteľnosti v roku 2021 sme v lete, presnejšie v auguste 2022 vstúpili v rámci nášho projektu a v spolupráci so SAMRS do realizačnej časti. Aj vo veľmi sťažených podmienkach sa nám podarilo naplniť hneď niekoľko aktivít.

Činnosti mojich kolegov sa sústredila najmä na obhliadky terénu a obhliadky priestorov, ako pre samotné Cospoty, tak aj kancelárske priestory. Od polovice septembra, po mojom príchode do Nigérie som sa pripojila k menovaným aktivitám aj ja osobne. Jednou z najdôležitejších činností bolo nájsť dôveryhodného realitného agenta. V Nigérii je realitný maklér skoro každý, keďže legislatíva tam veľkú úlohu nezohráva a štát nekontroluje činnosť občanov, neformálna ekonomika predstavuje významnú úlohu v tejto krajine. Absolútna väčšina obyvateľstva nemá zaregistrovanú ani živnosť, nieto ešte firmu.

Ďalšími dôležitými činnosťami bolo nájsť dôveryhodného právnik, nakoľko činnosť podnikateľského subjektu podlieha rôznym poplatkom a licenciám. Je tiež nevyhnutné mať s kým prejednať nájomné a kúpne zmluvy, príp. iné dokumenty. Bohužiaľ ten, ktorého nám odporučili bol síce advokát, ale ako sme neskôr zistili zameriaval sa najmä na občianskoprávne vzťahy, nie na obchodné. Z tohto dôvodu neskôr vyplynulo časové omeškanie niektorých procesov a to najmä registrácia nového hlavného partnera projektu, ktorá sa omeškala o celých 6 týždňov.

Našu činnosť sme však zamerali aj na iné aktivity, ktoré sme mali naplánované, a to celkový prieskum trhu, vzhľadom k tomu, že v oblasti Warri sa za posledný rok stal plast významnou komoditou hlavne pre čínsky trh. Z tohto dôvodu sme prechádzali jednotlivé oblasti oveľa intenzívnejšie a hľadali vhodné miesta na realizáciu ako menších Cospotov – školy, komunity, cirkevné spolky, trhy, podnikateľské subjekty, a tiež sme sa snažili lokalizovať miesta, kde by sme do budúcnosti mohli umiestniť lisovací stroj.

Tento konkrétny bod je dosť podstatný a treba mu venovať viac času, vzhľadom k tomu, že miesto musí byť dobre dostupné, čiže musí tam byť vybudovaná komunikácia, čo je zásadný problém č.1 a tiež je veľmi dôležitá dostupnosť elektrickej energie, čo bolo, ako sme zistili napriek sľubom, viac menej nemožné. Čiže bolo potrebné hľadať dostupnosť čerpacej stanice nakoľko bez elektrického generátora nemôžete lisovať. Na obhliadkach sme sa stretli aj s nezaujmom prenajať miesto pre plastový odpad, nakoľko niektorí majitelia videli takúto činnosť ako rizikovú – odpad, a obávali sa znečistenia pozemku. A tiež sme mali problém s cenami za prenájom priestoru.

V rámci časového harmonogramu a plánovaných aktivít sme mali aj niekoľko stretnutí v školách a komunitách, kde prebehli úvodné workshopy a prezentácie a zoznamovanie sa s projektom. Samozrejme, ľudia sú veľmi opatrní a dôvera, hlavne u žien (SDG č.5) sa buduje pomerne ťažko, ale následne u ženskej populácie vidno nadšenie a angažovanosť. Tieto prvky sú hlavne znakom toho, že ženy majú záujem o lepšiu zárobok a namiesto napr. na stavbe, môžu vykonávať pomerne menej

náročnú prácu zberom a triedením plastového odpadu.

Dôležitú časť našich stretnutí boli stretnutia priamo na smetiskách, ktoré svojvoľne vznikajú hlavne v dôsledku slabej legislatívy, čiže, ak má firma alebo jednotlivec dostatok finančných prostriedkov nie je zásadný problém prenajať si pozemok a vytvoriť smetisko. Naša úloha spočívala v tom, že sme sa snažili podporiť komunitu ľudí, ktorí tu triedia odpad a dohodnúť sa na ďalšej prípadnej spolupráci.

V rámci prípravnej fázy projektu a po mnohých obhliadkach sme nakoniec našli a prenajali kancelársky priestor, ktorý bol v dobrom stave, drobné úpravy priestoru prebehli pomerne rýchlo a mohli sme ho v krátkom čase používať. Prisľúbená elektrická energia bohužiaľ nefunguje na báze, ktorá bola dohodnutá, avšak vieme, že chyba nie je na strane majiteľa budovy ale na strane štátu, ktorý proste elektriku nedodáva. Veľmi sme museli zohľadňovať aj bezpečnostné riziko, potrebovali sme nájsť objekt s 24h vrátnikom, oplotený a v blízkosti hlavnej trasy mesta Warri.

Taktiež prebiehala komunikácia ohľadne nákupu lisovacieho stroja. Tomuto bodu je potrebné tiež venovať zvýšenú pozornosť, nakoľko zdroj, kde sme mali lis prisľúbený, zdvihol cenu na dvojnásobok, takže sme boli nútení hľadať nové možnosti. Tie sú samozrejme v Nigérii obmedzené, nakoľko väčšina technológií sa dováža z Číny a neexistuje žiadny oficiálny dovozca, ktorého by ste mohli osloviť. Takže je to viac menej postavené na financiách a ohľaduplnosti, či vám niekto nejaký kontakt dodá a následne ten kontakt bude mať ochotu s vami jednáť. Tento bod bude mimoriadne náročný aj spolu s nákupom generátora, prípadne zmeníme technológiu a dáme naceniť systém solárnych panelov.

Ďalším bodom, ktorý sa nám podarilo naplniť je predbežná objednávka resp. dohoda na zakúpenie výpočtovej techniky a vybavenie kancelárie, ktoré je momentálne len veľmi čiastočné. Tu tiež treba podotknúť, že nájsť spoľahlivého partnera nie je úplne jednoduché, najmä keď potrebujeme záruku, že tovar je prevádzkyschopný a je z legálnych zdrojov.

Dôležitým krokom v našom projekte je aj vybudovanie nového miesta zberu plastov v oblasti Delta State, kde náš koordinátor urobil nábor a vytvoril pracovnú skupinu, ktorá navštevuje domácnosti a odváža odpad na novovytvorené miesto a tam priamo sa triedia plasty.

V meste Ondo city sa okrem pôvodného miesta zberu, po mnohých stretnutiach s miestnou samosprávou, podarilo dohodnúť vytvorenie Cospotu v bývalej továrni na spracovanie dreva. Toto miesto je bez elektriny, takže bude nutné premyslieť napojenie na elektrinu, ale je aspoň čiastočne zastrešené a v blízkosti hlavnej komunikácie. Náš sub - partner projektu mal nábor na zamestnancov a vytvoril pracovnú skupinu, ktorá odpad vykupuje a triedi.

Dôležitým a veľmi podstatným faktorom v rámci projektu bolo počasie. Keďže na jeseň 2022 zasiahli Nigériu silné dažde, ktoré spôsobovali životu nebezpečné povodne, aj my sme mali veľa dní, kedy sa nedalo vyjsť z domu. Prívalové dažde a celkový stav na cestách samozrejme sťažovali celú situáciu a posúvalo to náš časový harmonogram. Prívalová voda nám poškodila auto a keďže zohnať kvalitného mechanika a súčiastky je zásadný problém, trvalo týždeň, kým ho spojajdnili. Tu treba povedať, že v Nigérii nie je možné z bezpečnostných dôvodov dať sa odviezť len tak hocikým, alebo nasadnúť na nejakú hromadnú dopravu.

Ako je spomenuté v texte vyššie, celý projekt je orientovaný na niekoľko prierezových tém SDGS 2023, a to najmä témy č.13 Ochrana Klímy, č.5 Rodová rovnosť, a tiež č.8 Dôstojná práca a ekonomický rast a č.11 Udržateľné mestá a komunity. Každá z týchto prierezových tém bola od začiatku zahrnutá v našej činnosti. Celý projekt smerujeme k tomu, aby ľudia mali dôstojnú prácu, aby život v komunitách bol udržateľný a aby podiel príležitostí mužov a žien sa začal vyrovnávať.

Ľudia najmä v rámci stretnutí v komunitách, na lokálnych smetiskách, ako aj študenti na školách si začali plne uvedomovať, že s odpadom je potrebné začať pracovať a hlavne, že je potrebné zmeniť nastavenie myslenia a hlavne začať sa inak správať voči životnému prostrediu. V spolupráci s našou neziskovou organizáciou ONETRIBE FOUNDATION navštevujeme školy a zapájame deti a mladých študentov do nášho vzdelávacieho programu.

Ak zoberieme do úvahy len samotný zber plastov, samozrejme primárnu úlohu zohráva príjem a financie nakoľko zárobok je tou hlavnou motiváciou. To však v konečnom kontexte nie je nevýhoda, skôr naopak, lebo mnohé ženy radšej budú pracovať v sektore, ktorý nie je tak fyzicky náročný ako napr. poľnohospodárstvo avšak len za predpokladu, že v rámci rodiny nie je iná tradičná zárobková činnosť.

Projekt je ovplyvňovaný aj niekoľkými rizikovými faktormi.

V prvom rade to je hospodárska situácia v krajine, kde za posledné obdobie roku 2022 inflácia bola na úrovni 21,34 % (<https://nigerianstat.gov.ng/elibrary/read/1241274>). Politika federálnej vlády prostredníctvom Centrálnej banky Nigérie (CBN) nesmierne prispela k zhoršeniu inflácie v Nigérii. Funkciou CBN je kontrolovať infláciu v ekonomike, ale v tejto povinnosti zlyhala hlavne preto, že odpovedá viac na požiadavky vládnucej vlády ako na zdravie nigérijskej ekonomiky.

Veľmi veľkým rizikom je rýchla devalvácia nigérijskej meny – nairy a má zásadnú nevýhodu, že vedie k inflácii v dôsledku nižšej kúpnej sily. Keďže Nigéria je krajina spotreby a nie výroby, hlavný slogan volieb bol FROM CONSUMPTION TO PRODUCTION, inflácia spôsobuje zvýšenie nákladov na dovoz a následný rast cien dovážaného tovaru. V Nigérii dnes vidíme, že za peniaze, ktoré ste mohli použiť na kúpu jedného vreca ryže pred tromi rokmi, si teraz nemôžete kúpiť ani polovicu vreca. Nigéria zápasí s prudko rastúcimi cenami za jedlo, za naftu, za elektriku, čím sa nám dvíhajú aj výdavky v rámci projektu. Kým v septembri 2022 bola cena nafty 160 Naira za liter, v decembri to bolo 350 – 400 Naira.

Ďalším rizikom sa stala bezpečnostná situácia v krajine v dôsledku prezidentských volieb a predvolebných kampaní jednotlivých strán a politikov. Nigérijské voľby sú prelomovým momentom v demokratickej histórii krajiny, ktorý otvára súťaž o federálne a štátne legislatívne pozície širokému spektru kandidátov. Volebná súťaž sa však odohrávala na pozadí prudkého napätia medzi politickými stranami a série prekrývajúcich sa bezpečnostných kríz, ktoré postihujú všetky regióny v celej Nigérii a pravidelného priebehu volieb. Zločinecké gangy a iné ozbrojené skupiny sa zapojili do násillia s cieľom potlačiť oponentov, odradiť súperiacich kandidátov od kandidatúry a ovplyvniť volebný proces. Neozbrojení civilisti boli terčom násillia v približne 80 % udalostí.

Jedným z dôležitých rizík v Nigérii je aktuálne zmena bankoviek, kedy NCB vyjadrila potrebu zmeniť staré bankovky za nové, nakoľko ako uviedla, chcú zabrániť falšovaniu a ako ďalší problém označili, že v Nigérii sa dlhé roky hromadia bankovky medzi obyvateľmi, pričom štatistiky ukazujú, že viac ako 85 percent peňazí v obehu je mimo trezorov komerčných bánk. Faktom však je, že staré bankovky stiahli z obehu a nové nestíhajú tlačiť, navyše drvivá väčšina obyvateľstva nemá ani bankový účet.

Nedostatok hotovosti zásadným spôsobom ovplyvňuje fungovanie kohokoľvek či už jednotlivca alebo firiem. Súčasná kríza hotovosti je hneď po prezidentských voľbách druhým dominantným problémom v Nigérii. V každodennom živote veľa ľudí po celej krajine trávi nespočetné hodiny v nekonečných radoch a snažia sa získať nejaké peniaze, ktoré pravdepodobne vlastnia. Pri náraste frustrácie v dôsledku finančnej krízy, ako aj iných problémov, ako je palivová kríza, je zrejماً otázka aká je cesta vpred a ako sa celá situácia vyvinie.

Prvou odhalenou kľúčovou slabinou je, že CBN podľa všetkého hrubo podcenil skutočné potreby ekonomiky v hotovosti. Ekonomikou tu mám na mysli obyčajných ľudí, ktorí denne potrebujú hotovosť na živobytie. Ako vieme, Nigéria je akousi duálnou ekonomikou s významným neformálnym sektorom. Je to dôležité, pretože neformálnosť a používanie hotovosti majú tendenciu ísť ruka v ruku. Veľkosť neformálneho sektora predstavuje okolo 40 %, podľa Národného štatistického úradu. Táto akoby tieňová ekonomika má samozrejme dopad na celkové fungovanie krajiny, nakoľko aj zamestnanosť v Nigérii prevažuje v tomto neformálnom sektore.

Zhrnutie je také, že neformálnosť v Nigérii je normou, a preto finančné potreby neformálneho sektora, najmä hotovosť, sú rovnako významné. Prieskumy o používaní hotovosti v každodennom živote obyčajných Nigérijčanov tieto účty potvrdzujú. Z Multiple Indicator Cluster Surveys (MICS), ktoré zverejnila NBS v minulom roku, malo k roku 2021 bankové účty alebo iné podobné účty zriadené v akejkoľvek finančnej inštitúcii len 35,4 % žien a 47,2 % mužov vo veku 15 – 49 rokov. Dôsledkom toho je, že populácia, ktorá nevedie účty, používa/potrebuje hotovosť, aby prežila každý deň. Sú oblasti, resp. štáty, kde bankové účty má menej ako 8 % žien. Najpopulárnejším dôvodom je, že nemajú stabilný príjem, ale denne musia používať hotovosť na prežitie.

Ani jedno z týchto rizík nevieme ovplyvniť ani eliminovať, nakoľko sú to vonkajšie vplyvy, ktoré vyplynuli z politickej a hospodárskej situácie. Jediné, čo sa dá v súčasnej situácii robiť je, že budeme musieť toto obdobie preklenúť v nádeji, že sa situácia po voľbách stabilizuje a že aj Centrálna banka Nigérie vyrieši krízu hotovosti čo najskôr.